

Beste Marker Wadden Werkers,

Zijn jullie daar nog? Daar in de verte, op grote veilige afstand? Ik zie jullie niet, maar zou juist nu graag even bij elkaar willen zijn:

- *Om de oplevering en overdracht van de eerste vijf eilanden te vieren. Ruim negenhonderd hectare moeras, strand, geul en ondiep water als zichtbaar en prachtig resultaat. Het afmaken, opleveren en overdragen van de eerste eilanden is het resultaat van een hechte samenwerking, waarbij er in 2020 ook achter de schermen een berg werk is verzet door alle betrokkenen van Boskalis, Rijkswaterstaat en Natuurmonumenten om de oplevering mogelijk te maken.*
- *Om stil te staan bij de enorme prestatie van het bouwen van een off grid nederzetting op het haveneiland. En bij de tegenslag van brand, herbouw en het al pionierend weer op orde krijgen van stroom, water en warmte op het eiland.*
- *Stilstaan bij de volharding van de onderzoekers, die met grote toewijding steeds meer kennis en inzicht uit het 'moeras' weten te onttrekken. Het bezinken van slib, het groeien van riet, het zenderen van vissen, het tellen van vogels.... En een Lachstern die iedereen weer goede moed geeft.*
- *Stilstaan bij de zeer vele vrijwilligers, als cruciale basis van onze Marker Wadden community. Schippers, gidsen, eilandwachters, vogeltellers, insectenuitpluizers, paviljoenmedewerkers, beheervrijwilligers... .*
- *En bij de bestuurders en medewerkers van de samenwerkingspartners die de realisatie en verdere ontwikkeling van Marker Wadden mogelijk maken.*
- *En bij de collega's van het beheerteam Flevoland van Natuurmonumenten die al vanaf 2018 meedraaien op het Haveneiland en vanaf 1 januari 2021 de eerste vijf eilanden gaan beheren.*
- *Ook om aandacht te hebben voor de grote belangstelling van het publiek en de media voor Marker Wadden. Ondanks (en dankzij) Corona was het in het voorjaar en in de zomer regelmatig 'druk en gezellig' op het Haveneiland.*
- *En dus ook om even aandacht te hebben voor het virus dat een behoorlijke wissel heeft getrokken op het werken aan Marker Wadden in 2020.*

Voor een project als Marker Wadden is het misschien vreemd om van 'tradities' te spreken, maar vanaf het prille begin in 2012 hebben we het jaar afgerond met een bijeenkomst met de mensen die op dat moment aan het project werkten. Van een handjevol in het eerste jaar groeiend naar onze huidige Marker Wadden community van meer dan tweehonderd mensen in 2020.

In bijgaand bericht hebben we een aantal bijzondere gebeurtenissen en activiteiten op een rij gezet. Om nog even dit bijzondere jaar langs te lopen.

De traditie van onze eindejaar bijeenkomsten is helaas doorbroken. Maar bij het pionieren hoort ook het steeds opnieuw uitvinden van een volgende stap.

*Daarom willen we jullie allemaal van harte uitnodigen voor de eerste **'ergensmiddeninhetjaar-bijeenkomst'** van Marker Wadden. Die gaan we ergens midden in het jaar organiseren.*

Want naast modder, zand, riet, watervlooiën, vis en vogels is Marker Wadden ook een project waarin we het samenwerken en de resultaten die onze gezamenlijke inspanningen opleveren blijven vieren.

Ik wens jullie fijne feestdagen toe en een nieuw jaar in goede gezondheid.

Namens de Uitvoeringsorganisatie Marker Wadden

Jaarbericht Marker Wadden 2020

Uitvoering eerste fase Marker Wadden

De aanleg van Marker Wadden is in 2016 begonnen. De geplande einddatum voor de realisatie van de eerste vijf eilanden is uiterlijk 31 december 2020. En dat hebben we gehaald. Er ligt nu een prachtige archipel van ruim 900 hectare!

In het laatste deel van 2020 zijn eerst de C en D-eilanden afgemaakt. De dammen rond de eilanden zijn afgewerkt en op een aantal plaatsen doorgebroken zodat vanaf nu een vrije uitwisseling met het Markermeer mogelijk is. Ook zijn de stranden nog een laatste keer aangevuld en heeft nog een afwerking van het Haveneiland plaatsgevonden. Er resteert nog een klein aantal werkzaamheden, maar het grote materieel is afgevoerd en de natuur mag het op de meeste plaatsen vanaf 2021 overnemen.

Bij het opleveren en overdragen van een werk zoals Marker Wadden zit ook een minder zichtbare kant die onder meer gaat over het op papier of digitaal vastleggen en overdragen wat er precies gebouwd is. Ook daar heeft een aantal collega's van Boskalis, Rijkswaterstaat en Natuurmonumenten zich flink voor ingespannen. Het vieren van deze belangrijke mijlpaal hebben we doorgeschoven naar het voorjaar van 2021.

Stormen

Kennen jullie Ciara nog? Het was de naam van de storm die begin februari met een windkracht 9 tot en met 12 over Nederland trok. Het was de opmaat van een onstuimig winterseizoen. In de periode tussen begin februari en half maart 2020 trokken meerdere stormen over het land. In combinatie met sterk verhoogde waterstanden van het Markermeer hebben de stormen voor een sterke erosie van een deel van de stranden en dammen gezorgd. De afgekalfde stranden zijn eind 2020 aangevuld. Het volgen van de ontwikkeling van de stranden is onderdeel van het onderzoeksprogramma KIMA.

Erosie Noord-strand door de stormen van februari en maart 2020

Corona

Vanaf maart werden de werkzaamheden op en rond Marker Wadden sterk beïnvloed door Corona. De directe gevolgen voor de bouw- en uitvoeringswerkzaamheden waren vooralsnog beperkt. Wel zijn de werkbezoeken en groepsactiviteiten vrijwel geheel stilgevallen en ook de voortgang van het veldonderzoek stond onder druk. Met de inzet van de Abel Tasman als 'werkboot' hebben we toch de bouwers aan de nederzetting, vrijwilligers en onderzoekers naar het eiland kunnen brengen.

Na een rustiger periode in het voorjaar -toen alleen bezoekers met eigen schepen en boten naar de Marker Wadden konden komen-, was vanaf 3 juli weer bezoek met de veerdienst toegelaten op de Marker Wadden. Met een mondkapje op hebben de veerdiensten veel bezoekers overgezet. In het najaar moest de veerdienst stoppen na aanscherping van de Coronamaatregelen en was er vrijwel geen bezoek meer mogelijk.

Bijzondere Corona-maatregel: De Abel Tasman is als groot schip met goede mogelijkheid om afstand te houden ingezet om personeel over te zetten naar het eiland.

Nederzetting

Natuurmonumenten is in augustus 2019 gestart om een groep gebouwen, bedoeld voor onderzoek, beheer en onderhoud, en recreatie, te plaatsen. De bouw verliep in twee fasen. Eind 2019 is de eerste groep gebouwen geplaatst. In maart 2020 is de 2e groep gebouwen aangevoerd, in elkaar gezet en ingericht. Een off-grid stroom-, warmte en watervoorziening werd voorbereid en opgebouwd. De bouw en het inrichten van de gebouwen was een schoolvoorbeeld van het pionieren op een eiland. Logistiek, planning, het bouwen zelf vroegen een groot improvisatievermogen en hier past een groot compliment voor allen die dit mogelijk hebben gemaakt.

Plaatsing tweede deel nederzetting

Brand

Op 17 juni, kort voor de geplande opening van de nederzetting, is de werkschuur afgebrand. De brand is ontstaan in het gedeelte waar de accu's voor het eiland geïnstalleerd werden. Met het verlies van de werkschuur zijn ook de nutsvoorzieningen verloren gegaan. In twee weken tijd is met een aantal noodvoorzieningen stroom, drinkwater en de riolering weer aangesloten waardoor de geplande opening op 2 juli alsnog doorgang kon vinden. Het herstellen van de brandschade en weer up to date krijgen van de nutsvoorzieningen kan naar verwachting worden afgerond in het eerste kwartaal van 2021.

De beheerschuur gaat in vlammen op.

De nederzetting werd op 2 juli 2020 geopend.

Onderzoek

Aan het meerjarig onderzoek naar de natuureffecten van Marker Wadden werkt een groot aantal onderzoeksinstituten mee. De onderzoekers gaan na hoe de natuur en het watersysteem reageert op de aanleg van Marker Wadden, of het slib zich anders beweegt en het water helder wordt, hoe de moerassen zich ontwikkelen, welke vissen gaan paaien en welke vogelsoorten op Marker Wadden afkomen.

De looptijd van het Kennis- en Innovatieprogramma Marker Wadden (KIMA) is alweer op de helft. Hierin onderzoeken Rijkswaterstaat, Natuurmonumenten, Deltares, EcoShape, het NIOO en andere onderzoeksinstituten hoe het ecosysteem van Marker Wadden zich ontwikkelt. En die ontwikkeling verloopt snel, zo blijkt uit de tussenevaluatie die begin 2020 is verschenen.

Veel vogels

Uit de tussenevaluatie blijkt dat de onderzoekers jaarlijks meer vogels aantreffen. De aantallen van pioniersvogels zoals visdieven, dwergsterns, plevieren en kluten zijn nationaal van belang. En Marker Wadden wordt ook steeds interessanter voor moerasvogels zoals diverse eenden soorten, grauwe ganzen, baardmannen en kleine karekieten.

Op Marker Wadden is een jonge lachstern geboren. Dat is een unicum. Sinds 1958 is er slechts één broedgeval in Nederland bekend.

Het nieuwe gebied blijkt geschikt voor vogelsoorten die nog niet eerder in Nederland broedden of erg zeldzaam zijn, zoals het succesvolle broedgeval van een ijseend. Ook de nestvondst van een zuidelijke bonte strandloper is bijzonder. Het (uiteindelijk niet succesvolle) broedgeval van de zeldzame lachstern trok zelfs de aandacht van de nationale media.

Een ander deel van het onderzoek betrof de vissen die rond de eilanden voorkomen. Zo zijn bijvoorbeeld circa 90 volwassen vissen van een zender voorzien om te onderzoeken hoe ze van Marker Wadden en het Markermeer gebruik maken.

Naast de ecologie hebben de onderzoekers ook de ontwikkeling van de stranden van Marker Wadden onderzocht, de ontwikkeling van de slibcompartimenten gevolgd en de eerste effecten van de aanleg op de slib-huishouding in het Markermeer in beeld gebracht. Tenslotte is in het onderzoeksprogramma ook een rapport geschreven over de besturing en samenwerking rond Marker Wadden.

Bezoekers

Het bezoek aan Marker Wadden kwam in het voorjaar sterk op gang. Bijna ieder weekend was het prachtig weer en leken veel bezoekers te willen ontsnappen aan de lock-down door met eigen boot naar Marker Wadden te varen. De haven lag vaak vol en op het eiland was éénrichtingsverkeer ingevoerd zodat de wandelaars elkaar niet zouden tegenkomen. In de zomer was vervoer met de veerdienst weer mogelijk en bleek Marker Wadden een gewild uitje voor veel mensen. Het eiland paviljoen draaide vanaf de opening op volle toeren, veel bezoekers wilden het 'verhaal' van Marker wadden horen en hebben deelgenomen aan een excursie. Na het aanscherpen van de Coronaregels in september moesten de veerboten geannuleerd worden en kwam er abrupt een einde aan de bezoekersstroom.

Vrijwilligers

Bij de ontwikkeling van Marker Wadden spelen de vrijwilligers een cruciale rol. De vrijwilligers-community is in 2020 sterk gegroeid -ook met nieuwe rollen zoals het laten draaien van het nieuwe eilandpaviljoen. De Coronacrisis had veel invloed op het werk van de vrijwilligers in 2020: kleine groepen, dus extra vaak varen en de vrijwilligers ouder dan 70 konden een deel van het jaar niet aan de slag. Maar al met

al is er in het afgelopen jaar enorm veel werk verzet in bijvoorbeeld het ontvangen van bezoekers, het terreinbeheer, geven van excursies, runnen van het eiland-paviljoen en de haven, het onderzoek en het heel vaak heen en weer varen naar Marker Wadden.

De enthousiaste inzet en betrokkenheid van zo velen geeft Marker Wadden kleur en is een groot compliment waard!

Hoe verder in 2021? Vervolgstappen van Marker Wadden

In de afgelopen maanden is hard gewerkt om het project Eerste fase Marker Wadden te verlengen door het aanleggen van twee extra eilanden (E-eilanden). Dit idee is opgenomen in de Programmatische Aanpak Grote Wateren van de rijksoverheid. De provincie Flevoland besluit naar verwachting in begin 2021 over haar bijdrage aan deze eilanden. Bij een positief besluit verwachten we in het voorjaar van 2021 te kunnen starten met de aanleg van een volgend eiland en daarmee de vruchtbare samenwerking nog enkele jaren voort te zetten.

Ook aan een jaarbericht komt een einde

Bovenstaand is niet meer dan een impressie van de grote hoeveelheid werk die is verzet in 2020 door de collega's van Boskalis en partners, Rijkswaterstaat en partners, Natuurmonumenten en haar vrijwilligers, Strandbaak en partners, de verschillende onderzoeksinstituten en de naaste collega's van de uitvoeringsorganisatie Marker Wadden. Er is zeker meer gedaan dan hierboven is aangeraakt. De resultaten die we samen hebben bereikt in onze bijzondere samenwerking vragen om een mooi moment om daar live bij stil te staan. Ergens midden in het nieuwe jaar.